

Olika vägar till slöjd

Kartläggning av utbildningar inom slöjd och kulturhantverk i Sverige 2022

Pernilla Ekenståhl på uppdrag av Nämnden för hemslöjdsfrågor

Innehållsförteckning

SLUTSATS	3
UPPDRAG	3
GENOMFÖRANDE	3
SVÅRIGHETER	4
RESULTAT	4
KARTLÄGGNING	6
Folkhögskoleutbildningar inom slöjd och kulturhantverk	9
Konst och kulturutbildningar (och vissa andra utbildningar) inom slöjd och kulturhantverk	11
Högskolor och universitetsutbildningar inom slöjd och kulturhantverk.....	13
Närstudie - Olika vägar till vävning.....	16
Hur ser området ut?.....	16
Möjlighet till examen.....	16
Gesällbrev	17
Geografisk placering	17
Kostnad	17
Förkunskaper.....	18
Längd	18
Blockmodellen	19
Innehåll i utbildningen/inriktningar	21
Resultat av närstudien	21
EFTER EN UTBILDNING INOM SLÖJD OCH KULTURHANTVERK	22

Slutsats

Det finns möjlighet för studenter att utbilda sig inom en rad inriktningar inom slöjd och kulturhantverksområdet. Möjlighet till examen saknas dock inom flertalet av dessa utbildningar vilket kan påverka slöjd och kulturhantverkarens förutsättningar i arbetslivet efter avklarade studier. Inom slöjd och hantverksområdet finns möjlighet till yrkesbevis som dock står utanför Sveriges referensram för kvalifikationer (SeQf). Delar av slöjd och kulturhantverksområdet står även utanför egna branschorganisationer.

Utbildningssystemets struktur möjliggör ett diversifierat utbud av utbildningar inom slöjd och kulturhantverk. Däremot är förhållandet mellan utbildningarna komplext och kan kräva att studenter inom slöjd och kulturhantverk är väl insatta i såväl struktur som i förhållandet mellan de olika utbildningarna för att kunna påverka sin utbildning gällande total utbildningslängd, innehåll, kostnad samt önskad examensnivå. Förhållandet mellan utbildningar, dess innehåll, antagningskrav samt möjliga examensnivåer kan därför med fördel tydliggöras från utbildningsanordnare. För att underlätta för studenter och synliggöra möjliga utbildningsvägar kan det även finnas behov av förståelse för slöjd och kulturhantverksområdets komplexitet samt ökad kommunikation mellan utbildningsanordnare inom de olika utbildningsformerna. Det samma kan även behövas mellan utbildningsanordnare, branschorganisationer samt branscher för att öka studenters förutsättningar till arbete efter avslutade studier.

För att säkerställa att slöjdare och kulturhantverkare får rätt stöttning i sitt yrkesliv efter avklarade studier finns behov av ökad kommunikation mellan utbildningsanordnare, branschorganisationer samt myndigheter. För att förbättra förutsättningar till arbete efter avslutade studier för kan krav för att ingå i skyddsmekanismer behöva anpassas för att specifikt inkludera slöjd och kulturhantverkare. En undersökning kring i vilken utsträckning studier inom slöjd och kulturhantverk leder till arbete kan behövas, såväl som en inventering av tillgängliga branschorganisationer.

Uppdrag

På uppdrag av Nämnden för hemslöjdsfrågor genomförs under 2022 en kartläggning av möjliga utbildningsvägar inom slöjd och kulturhantverk. Syftet med kartläggningen är att ta reda på tillgängliga utbildningsvägar för slöjdare i Sverige. Detta görs dels för att tydliggöra utbildningsvägarna för blivande studenter, dels för att skapa överblick av området och dess struktur.

För att ringa in dessa områden utgår kartläggningen från följande frågeställningar:

- Vilka ingångar och möjligheter finns gällande utbildning inom slöjd och kulturhantverk, som kan leda till ett yrkesliv inom slöjd?
- Hur ser utbildningssystemet inom slöjd och kulturhantverk ut?

Genomförande

Kartläggningen fördjupar Nämnden för hemslöjdsfrågors tidigare arbete med att överblicka tillgängliga utbildningsvägar. Den nya kartläggningen har därför ett fortsatt fokus på utbildningsvägar på eftergymnasial nivå. Därmed fokuserar kartläggningen på utbildningar och längre kurser vid folkhögskolor, yrkeshögskolor, konst- och kulturutbildningar samt högskolor och universitet.

För att ta reda på vilka ingångar och möjligheter studenter har gällande utbildning inom området har en översikt över kurs- och utbildningsutbudet på respektive utbildningsnivå gjorts via en webb-

undersökning. Material har samlats in från utbildningsplattformarna; yrkeshogskolan.se, folkhögskola.nu, konstochkulturutbildningar.se samt antagning.se. Insamlingen har både gjorts via tillgängliga listor och sammanställningar från plattformarna, dels via manuell insamling. Sökorden som använts är *slöjd*, *konsthantverk* samt *hantverk*.

Kartläggningen innehåller även en närstudie av ett specifikt område inom slöjd och kulturhantverk som gjorts utifrån det insamlade materialet, samt kompletterande underlag till detta område, från Svenska Vävrådet. Syftet med närstudien är att visa struktur och uppbyggnad av utbildningar inom slöjd och kulturhantverksområdets på en mer detaljerad nivå. Det valda området för närstudien är vävning och kartläggningen delpresenteras på vävmässan i Halmstad under september 2022.

Svårigheter

Kartläggningen har mött svårigheter gällande avgränsningar och användning av begrepp. Det breda begreppet *hantverk* har använts i sökningarna för att försäkra att även mindre traditionella hantverkstekniker synliggörs. Bredden i begreppet gör att ett visst urval i resultatlistan är ofrånkomlig. Resultat med en tydlig och direkt koppling till slöjd och kulturhantverksområdet (via en sorts historisk och praktisk grund) har använts i kartläggningen medan andra utan denna koppling sållats bort. Urvalet har varit nödvändigt av relevans- och tidsskäl.

Begreppet *kulturhantverk* har inte använts i sökningarna då det än så länge saknar utbredd användning. En sökning på *kulturhantverk* på konstochkulturutbildningar.se i april 2022 gav 0 träffar. En sökning på *hantverk* på samma sida, vid samma tillfälle, gav 51 träffar. Begreppet *slöjd* har använts i sökningarna dels för att hitta specifikt inriktade kurser och utbildningar, dels för att synliggöra begreppets användning (eller avsaknad av användning) inom området.

Under insamlingen av material framgick att en del skolor och utbildningsanordnare hade fler utbildningar än vad som framkom via de använda sökfunktionerna. En del av de inkluderade kurserna och utbildningarna i kartläggningen har därför tillkommit direkt från skolors hemsidor. En kompletterande lista på vävutbildningar från vävrådet synliggjorde även frånvaron av vävutbildningar i den webbaserade undersökningen. Vävutbildningar har hittats med hjälp av kompletterande riktade sökningar. Riktade sökningar inom andra specifika områden inom slöjd och kulturhantverk har inte gjorts.

Resultat

Utbildningar inom slöjd och kulturhantverk finns på yrkeshögskolor, folkhögskolor, konst- och kulturutbildningar (och vissa andra utbildningar) samt vid högskolor och universitet. Kartläggningen visar därmed att utbildningar i slöjd och kulturhantverk finns representerade i samtliga av det svenska utbildningssystemets eftergymnasiala utbildningsformer. Utbud, kostnad och möjlig examensnivå varierar beroende på utbildningsform och påverkas av geografisk placering.

Kartläggningen visar på områdets bredd då slöjd och kulturhantverk går att studera på olika sätt inom flera olika ämnesinriktningar. Utbudet av tillgängliga utbildningar ser olika ut dels inom olika inriktningar och dels inom olika utbildningsformer. Utbudet är störst inom inriktningarna textil samt konst, design/konsthantverk. Alla inriktningar kan delas in i flera underkategorier och variationer. Ett urval av möjliga underrubriker inom området textil är; sömnad, design, vävning, broderi, konstsovmnad, entreprenörskap, teknik.

Kartläggningen visar även att utbildningar inom slöjd och kulturhantverk finns i olika längd och till olika kostnad. Utbildningars innehåll och antagningskrav påverkas utifrån utbildningsformernas

ramverk. Inom folkhögskola, yrkeshögskola och konst och kulturutbildningar utformas innehåll och antagningskrav baserat på respektive utbildningsanordnarens ramverk. De flesta av utbildningarna berättigar till studiemedel. För att vara behörig till studier inom slöjd och kulturhantverk, krävs generellt en gymnasieexamen. Till vissa utbildningar krävs även praktiska kunskaper inom valt område. Studentens förkunskaper och kunskaper inom konstnärliga uttryckssätt kan påverka den totala utbildningslängden då även en del grundutbildningar har antagningskrav.

En stor del av utbildningar inom slöjd och kulturhantverk saknar möjlighet till examen. De examensnivåer som är möjliga inom slöjd och kulturhantverk är yrkeshögskoleexamen, konstnärlig kandidatexamen samt generell kandidatexamen. Examensnivåer påverkas inte av utbildningarnas kostnad, däremot av utbildningsform samt geografisk placering. Inom vävning kan behörighet till olika yrkesområden nås genom att kombinera olika utbildningar. Ett bevis på hantverkskunskaper kan inom slöjd och kulturhantverk uppnås via ett gesällbrev och därefter mästarbrev inom valt hantverksområde. Vad som ingår i antagningskraven för gesällbrev bestäms av respektive bransch. Gesällbrev inkluderas inte i Sveriges referensram för kvalifikationer (SeQf).

För att vara berättigad vissa av de skyddande mekanismer som finns efter avslutade studier krävs bland annat specifika examensnivåer. Då en stor del av utbildningarna inom slöjd och kulturhantverk inte leder till examen finns risk att slöjd- och kulturhantverkare hamnar utanför det skydd och stöd som branschorganisationer, fackförbund och arbetsförmedling kan ge. Slöjdare och kulturhantverkare utan examen kan därför komma att möta svårigheter efter avslutade studier.

Kartläggning - Utbildningar inom slöjd och kulturhantverk

Kartläggningen har genomförts under 2022.

Yrkeshögskola

En yrkesexamen är en bestämd utbildning inom ett specifikt utformat område.

Yrkeshögskoleutbildning som utbildningsform har funnits sedan 2009 och är till störst del en avgiftsfri utbildningsform. Samtliga utbildningar är berättigade till studiestöd. Totalt finns 220 utbildningsanordnare, både offentliga och privata. Sedan 2020 utvecklades kompetenslyft inom YH-utbildningar, dessa kurser är upp till 99 YH-poäng. För grundläggande behörighet krävs att något av följande fyra krav uppfylls;

- gymnasieexamen från gymnasium eller Komvux
- svensk eller utländsk utbildning som motsvarar gymnasieexamen (t.ex. folkhögskola)
- bosatt i Norden och är behörig till motsvarande utbildning i det land du bor
- genom utbildning, praktisk erfarenhet eller annan omständighet kan tillgodogöra sig utbildningen

För att utbildningen ska leda till en examen måste den vara minst ett år lång. Avklarade utbildningar som inte leder till en examen leder till utbildningsbevis. Det finns kortare kurser med specialinriktningar anpassade inför en längre YH-utbildning för att skapa underlag till sökande med de efterfrågade förkunskapskraven. Yrkeshögskolan är främst arbetslivsdriven. Detta gör att yrkeshögskolans utbud förändras efter arbetslivets behov. Myndigheten för yrkeshögskolan bestämmer utbudet årligen, utifrån efterfrågan från arbetslivet. Det finns ingen gemensam ansökningsplattform för utbildningar och kurser inom YH. Ansökan till dessa sker till respektive anordnare och kan därför skilja sig i utformning och antagningskrav.

Lärlingsutbildning

Att gå som lärling och genom det skaffa sig yrkeskunskaper inom ett specifikt hantverksyrke är en gammal tradition inom hantverksområdet. Utbildningen ges via Yrkeshögskolan och är arbetsplatsförlagd. Som hantverkslärling går den studerande i lära hos en handledare på en godkänd arbetsplats under 100 veckor. Studietakten är på 100% och hela utbildningen motsvarar 500 YH-poäng.

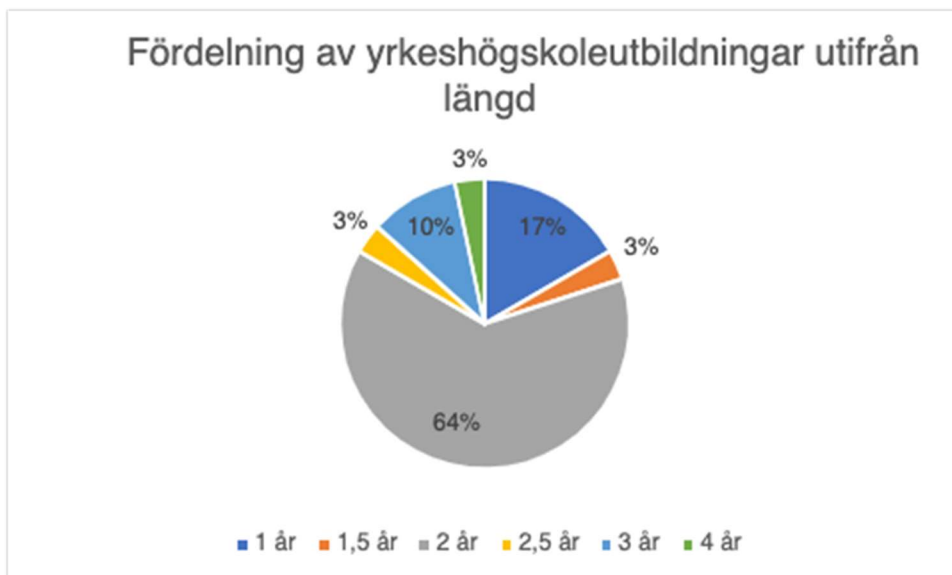
I Sverige används läroformen som en möjlighet att utbilda sig inom smala yrken med lägre söktryck. I utbildningen, som utformats för att möta både branschens och studentens efterfrågade behov, får studenten möjlighet att lära sig praktiska hantverkskunskaper samt kunskaper i att starta och driva företag inom det valda hantverksyrket.

Yrkeshögskolor med kurser och utbildningar inom slöjd och kulturhantverk

I kartläggningen framgår att det finns 19 olika yrkeshögskolor med utbildningar inom slöjd och kulturhantverk fördelade över 7 län. Västra Götaland har 10 av dessa och erbjuder bland annat utbildningar inom trä, metall, textil, mat och kulturmiljö. Den kortaste utbildningen är 1 år och den längsta 3 år.

Av de totala antalet yrkehögskoleutbildningar i kartläggningen finns det största utbudet inom inriktningen trä (30 procent) samt inom inriktningen textil (27 procent). Gruppen *Lärlingsutbildningar* inkluderas utifrån antal utbildningsanordnare (2 st) och inte utifrån antalet lärlingsplatser eller antal yrkesområden som erbjuder lärlingsplatser.

Av det totala antalet utbildningar på yrkeshögskolenivå i kartläggningen är störst andel 2 åriga utbildningar, 400 YH-poäng.

Folkhögskola

På folkhögskolenivå finns i regel tre olika kurstyper; Allmän kurs, vilket genererar ett gymnasiebetyg, Särskild kurs, en fördjupande kurs inom ett specifikt område, vilka områden baseras på skolans profil, därav det mer använda uttrycket profilkurs, samt kort kurs. Längden på en kort kurs kan variera.

En utbildning på folkhögskola kan vara ett sätt att skaffa sig en praktisk och hantverksteknisk grund. Krävs särskild behörighet till högskolestudier går en del av dessa att skaffa via utbildning på folkhögskola. Exempelvis ett konstnärligt basår för att skapa en portfolio. En del folkhögskolor erbjuder även specifika fördjupningsår för att förbereda sig inför gesällbrev.

Avslutade studier på folkhögskolans Allmän kurs kan ge grundläggande behörighet till vidare studier på högskola och/eller yrkeshögskola. Med grundläggande behörighet har studenten även möjlighet att söka till folkhögskolans eftergymnasiala yrkesutbildningar samt folkhögskolans profilkurser. Yrkesutbildningar på folkhögskola ska inte förväxlas med yrkeshögskoleutbildningar.

De flesta profilkurser har antagningskriterier. Vad som ingår i dessa kriterier samt hur de bedöms varierar. Folkbildningsrådet har inga specifika antagningskrav för kurser och utbildningar inom hantverk. Detta innebär att skolor själva bestämmer vad som anses ingå i kurser och utbildningar inom slöjd och kultur/konsthantverk samt beslutar vilka kriterier de sökande ska ha i ansökan - vilket kan visa sig i form av olika typer av antagningsvillkor.

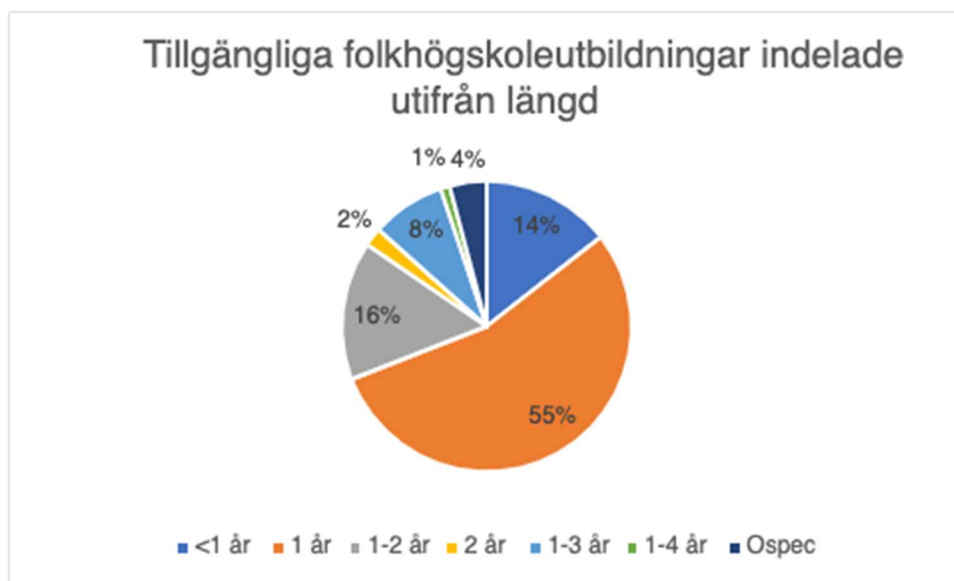
Profilkurser och kortare kurser inom slöjd, hantverk, kulturhantverk finns inte samlade under någon specifik kategori i folkbildningsrådets egna datasystem. Därför finns inte heller någon tillgänglig statistik. Profilkursernas inriktning och namn påverkar vilka kurser som syns i de riktade sökningar som går att göra i systemet.

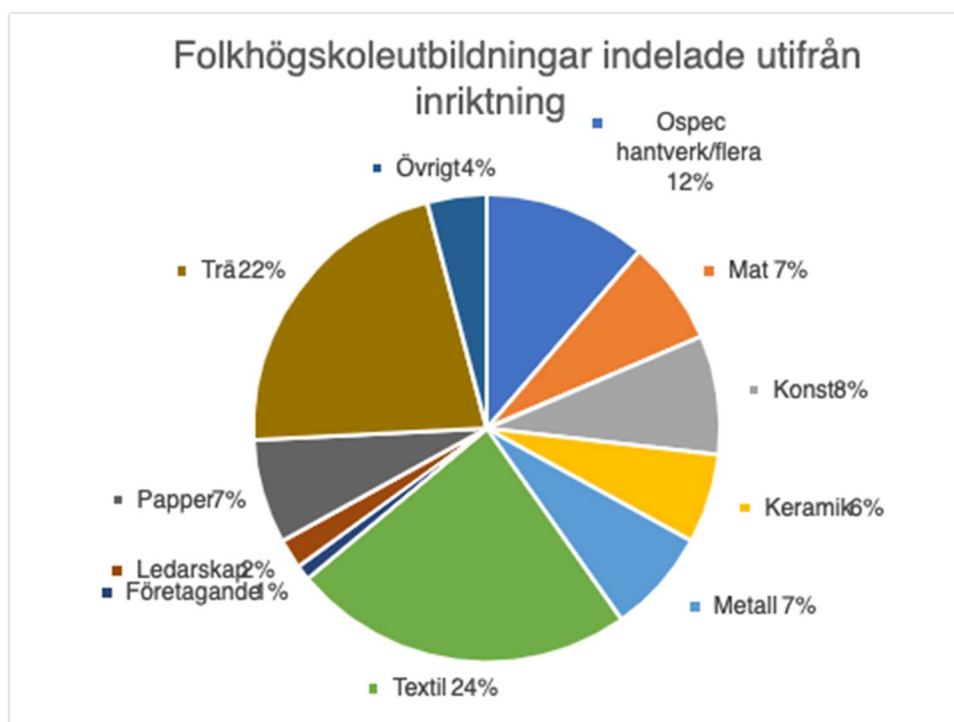

Folkhögskoleutbildningar inom slöjd och kulturhantverk

Kartläggningen visar att 45 folkhögskolor erbjuder utbildningar inom slöjd och kulturhantverk. Dessa är fördelade över 16 län och erbjuder ett blandat utbildningsutbud. I bland annat kurser och utbildningar inom textil, trä, metall, papper, pedagogik, företagande, mat, keramik, konst.

Av det totala antalet utbildningar på folkhögskolenivå som ingår i kartläggningen är störst andel (55 procent) fristående 1-åriga utbildningar. 1-åriga utbildningar finns även inom påbyggnadsutbildningar, upp till 4 år långa.

Störst utbud av utbildningar på folkhögskolenivå finns inom inriktningen textil (24 procent) och inriktningen trä (22 procent).

Konst och kulturutbildningar (och vissa andra utbildningar)

På en konst- och kulturutbildning kan de studerande utveckla dels teknisk kompetens, via praktisk undervisning och via möte med material och tekniker, ofta i ateljéer. Dels en personlig känsla för färg och formspråk dels förståelse för skapandeprocessen, via reflektion, teori och samtal. Utbildningar inom denna utbildningskategori leder inte till en examen. Vid avslutad utbildning och, eller kurs får studenten ett intyg med utbildningens innehåll samt studentens resultat.

Myndigheten för yrkeshögskolan ansvarar för tillsyn och kvalitetsgranskning samt urval och godkännande av vilka utbildningar som ingår i utbildningsformen konst- och kulturutbildningar. Utbildningar inom denna utbildningsform bedrivs av privata anordnare och ska inte förväxlas med utbildningar inom yrkeshögskolan.

Utbildningar under benämningen Konst- och kulturutbildningar delas in i två kategorier;

- högskoleförberedande utbildningar inom det konstnärliga området
- yrkesinriktade utbildningar inom det konstnärliga och kulturella området samt utbildningar inom kulturarvsområdet

Den första kategorin beskrivs ge en bra grund för studerande som avser att så småningom studera på högskolor inom till exempel design, konst eller arkitektur. Utbildningar inom denna kategori gäller även områden som befinner sig i gränslandet mellan design och kultur, till exempel textil, mode, produkt- och industridesign. Utbildningar inom denna kategori är studiemedelsberättigade på nivå A3. För att se till att utbildningar i denna kategori möter högskolornas krav på förkunskaper finns ett råd för högskoleförberedande utbildningar som är knutet till myndigheten för yrkeshögskolan.

En utbildning i den andra kategorin yrkesinriktade utbildningar inom det konstnärliga och kulturella området samt utbildningar inom kulturarvsområdet ger den studerande ett kvalificerat

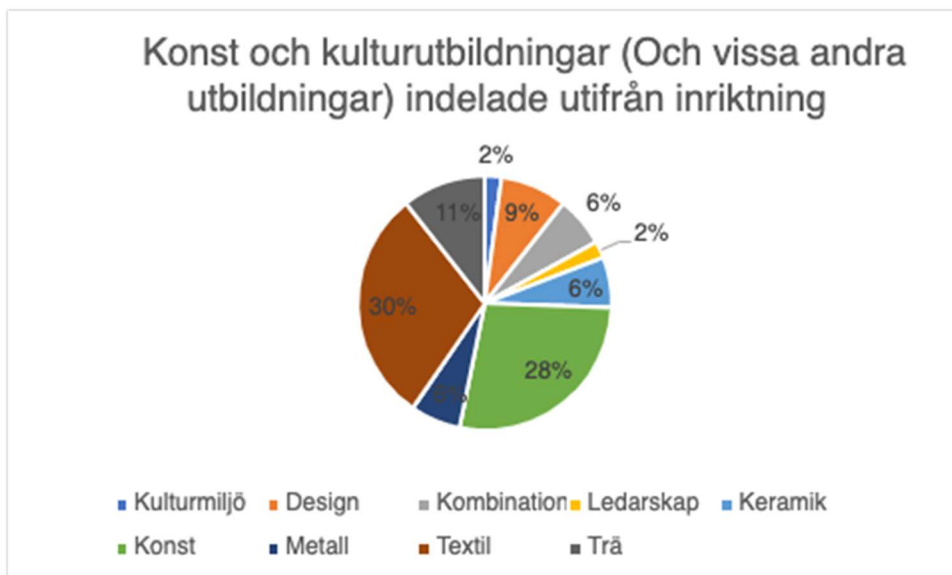
yrkeskunnande inför arbetslivet. Utbildningar inom denna kategori är studiemedelsberättigade på nivå B1.

Konst- och kulturutbildningar delas även upp efter längd och huruvida studerande berättigas att söka studiemedel eller inte. Långa utbildningar varierar mellan 20 veckor upp till 3 år. Antagna studenter vid dessa utbildningar är i regel berättigade att söka studiemedel. Korta utbildningar avser utbildningar med längd mellan 1 dag till 30 veckor och berättigar inte en antagen student att söka studiemedel. De korta utbildningarna fokuserar på att koncentrera fördjupande kunskap inom ett specifikt område samt att bevara eller utveckla ett kulturarv. Samtliga utbildningar är avgiftsbelagda.

Konst och kulturutbildningar (och vissa andra utbildningar) inom slöjd och kulturhantverk

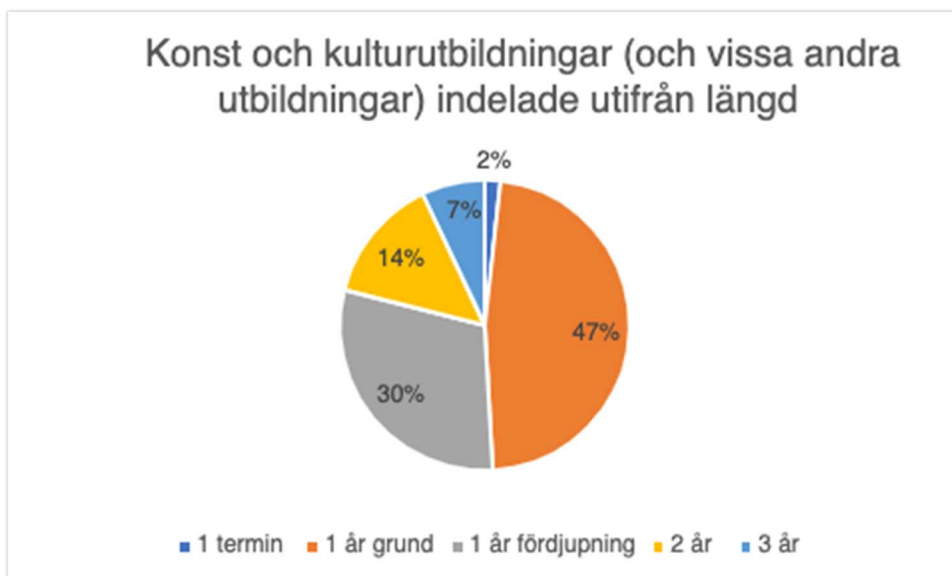
Kartläggningen visar att representationen av konst och kulturutbildningar är störst i Stockholm och Västra Götaland med 8 respektive 6 tillgängliga utbildningsanordnare/skolor. Totalt finns 19 anordnare av utbildningar i hela landet, dessa är fördelade på 6 län. Utbildningarna inom denna grupp är mellan 1-3 år långa. I Stockholm erbjuds utbildningar inom konst, design, textil, ledarskap, trä, metall, papper och keramik. Västra Götaland erbjuder utbildningar inom design, konst och keramik. I Dalarna finns en skola med utbildningar inom slöjd och hantverkstekniker. I Kalmar erbjuder en skola utbildningar inom textil och trä. I Norrbotten finns utbildningar i samisk slöjd med inriktningarna trä-horn och skinn-textil.

Inom kartläggningens konst- och kulturutbildningar finns flest utbildningar inom inriktningarna textil (30 procent) och konst (28 procent).

Av det totala antalet konst- och kulturutbildningar i kartläggningen är utbudet störst (47 procent) inom 1 åriga utbildningar på grundnivå, därefter (30 procent) inom 1 åriga utbildningar på fördjupande nivå.

Högskola och universitet

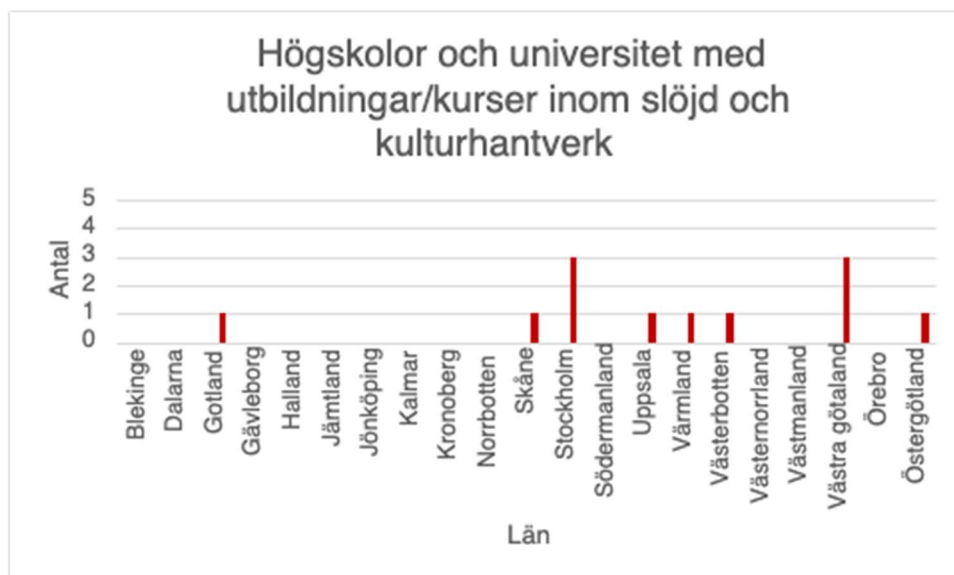
I den offentliga utredningen *Högre utbildning under tjugo år - Betänkande av utredningen om högskolans utbildningsutbud*, publicerad 2015, sågs ett överskott i examina inom konstnärliga och humanistiska utbildningar, vilket förväntas öka ännu mer fram till 2035. En högre utbildning öppnar för fler möjligheter på arbetsmarknaden och skapar lägre risk för arbetslöshet. En generell examen möjliggör en större individuell anpassning för studenten att, baserat på egna eller arbetsmarknadens förändring, anpassa sin utbildning via valbara kurser.

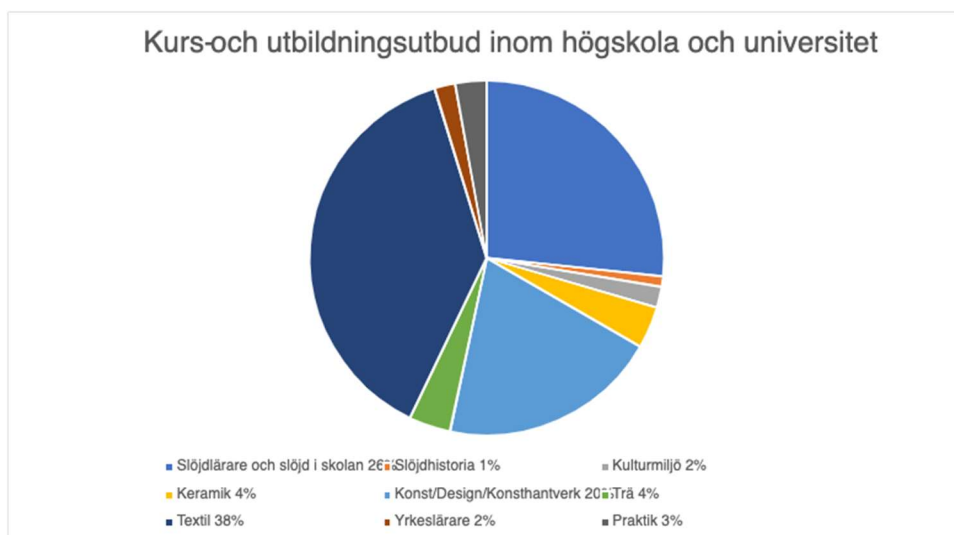
Utbildningar med examen på konstnärlig grund I och med utbildningsreformen 2007, fick konstnärliga utbildningar egna kriterier och examina på nivåerna kandidat-, magister- och masterexamen. De lärosäten, fakulteter och utbildningar som i Sverige har examensrätt på konstnärlig grund finns alla representerade i det nationella nätverket Konstex. Det som särskiljer konstnärliga utbildningar från andra är, enligt Konstex, bland annat vilka praktiska förkunskaper sökande till utbildningarna förväntas ha. För att se förkunskaper ingår därför antagningsprov och/eller auditions i ansökningar till konstnärliga utbildningar.

Högskolor och universitetsutbildningar inom slöjd och kulturhantverk

Utbildningar inom slöjd och kulturhantverk finns både inom generella utbildningar samt inom utbildningar med examen på konstnärlig grund. Kartläggningen visar att utbildningar och kurser finns vid 10 högskolor och universitet fördelat på 8 län. I Västra Götaland erbjuds utbildningar, program och kortare kurser. Där finns en ämneslärarutbildning inom slöjd, utbildningar inom bygghantverk och konstnärliga utbildningar inom ämnena textil, keramik, smyckeskonst och design samt kortare kurser inom exempelvis slöjd och folkkonst.

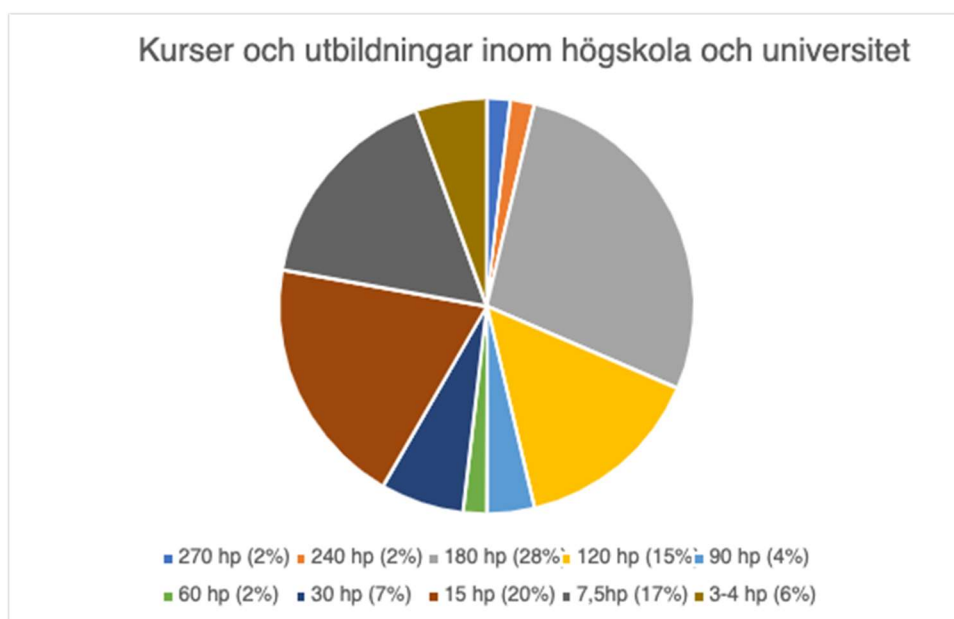
I Stockholm finns ämneslärarutbildning inom slöjd och bild samt konstnärliga utbildningar inom områdena konst, metall, textil, design, glas och möbelsnickeri med flera. I Umeå erbjuds ämneslärarutbildningar inom slöjd samt kurser inom textil och trä. Uppsala erbjuder en vetenskaplig inriktning på textil samt en byggnadsantikvarieutbildning placerad på Gotland. Skåne har utbildningar inom hantverk, Värmland ett yrkeslärarprogram, Östergötland och Västerbotten har båda ämneslärarutbildningar inom trä och metallslöjd samt textilslöjd.

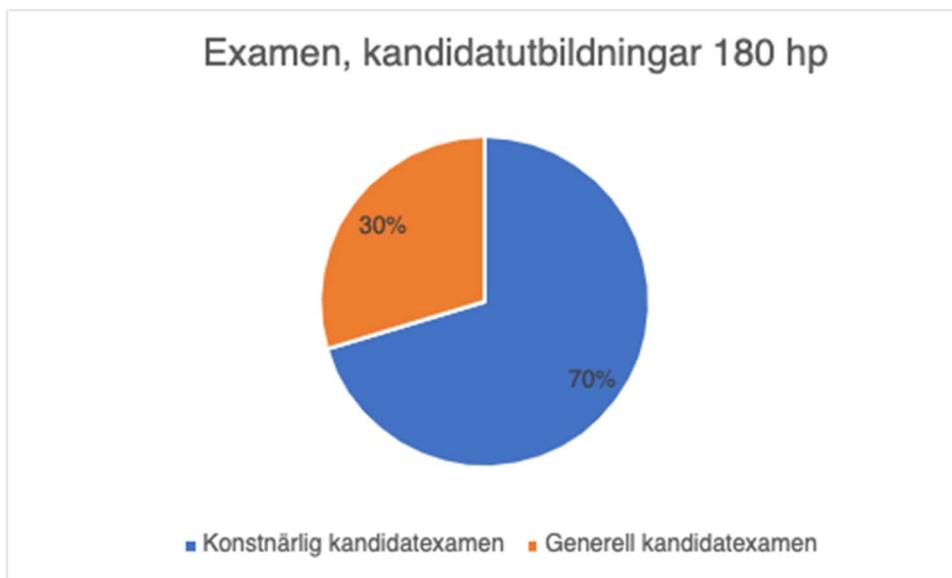
Störst andel kurser och utbildningar finns inom textil. Därefter slöjdpedagogiska utbildningar kopplat till yrkeslärarprogram inom skolslöjd. Följt av utbildningar inom konst/hantverk/design. Endast en 7,5 hp kurs finns, utifrån kartläggningens resultat, inom slöjdhistoria.

Av det totala antalet kurser och utbildningar som ingår i kartläggningen ser fördelningen, utifrån antal högskolepoäng, ut på följande sätt:

En termins studier på full studietakt avser 30 hp (högskolepoäng). Ett år, 60 hp. En treårig kandidatutbildning, 180 hp. I kartläggningen finns kandidatutbildningar inom inriktningarna; Keramik, Textil, Kulturmiljö, Design/Konst/Konsthantverk samt Trä.

Av kartläggningens totala antal kandidatutbildningar leder 70 procent till en konstnärlig kandidatexamen och 30 procent till en generell kandidatexamen.

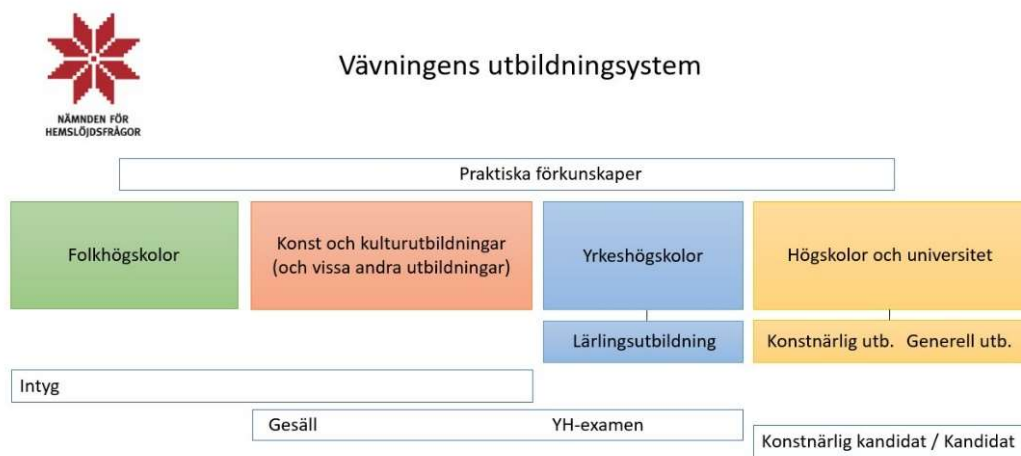
Närstudie - Olika vägar till vävning

Utbildningar i vävning finns representerat i hela den eftergymnasiala delen av utbildningssystemet. Innehåll, kostnad och utformning skiljer sig åt både utifrån utbildningsanordnares individuella ramverk samt inom vilket utbildningsområde kursen eller utbildningen ges. Skillnader i utbud påverkas av geografisk placering. Längden på en vävutbildning från grund till examen är 2-3 år lång men kan påverkas av studentens val av utbildningsväg.

Hur ser området ut?

Inom vävning finns både hela utbildningar och fristående kurser vid olika utbildningsanordnare/skolor. Dessa utbildningsanordnare finns i sin tur inom olika typer av utbildningsformer; folkhögskola, konst- och kulturutbildning, yrkeshögskola samt högskola och universitet. Respektive utbildningsform påverkar sina utbildningar via sina egna ramverk.

Inom folkhögskolan bestäms innehåll, upplägg av kurser och antagningskrav av respektive skola, vilket ingår i utbildningsformen för att främja folkbildning och demokrati. Konst och kulturutbildningar är avgiftsbelagda, och även där bestäms antagningskrav individuellt. Inom Yrkeshögskolan påverkas utbudet av arbetsmarknadens behov. Längd och innehåll av YH-poäng påverkar studentens möjlighet till examen inom en specifik utbildning. Det är inom yrkeshögskolan lärlingsutbildningar inom vävning finns. Vid högskolor och universitet kan vävning teoretiseras. Det finns ett fåtal kurser inom vävning, där praktisk vävning och en teoretisk syn på vävning ingår. Det finns även konstnärliga utbildningar som varvar skapande med väv-teori.

Olika utbildningar har olika inriktningar, vilket kan förstås som olika perspektiv på vävning. Hur tydliga dessa inriktningar är och hur tydligt de kommuniceras från skolorna skiljer sig åt. En del utbildningar erbjuder kurser inom vävning som välbefinnande eller hobby. En del inom vävning som yrke, forskningsområde eller profession och en del inom vävning som ett kulturarv eller som ett hjälpmedel till att uttrycka sig konstnärligt. En del skolor har olika kombinationer av dessa.

Möjlighet till examen

Möjlig examensnivå på grundnivå för utbildningar i vävning är yrkeshögskoleexamen, vilket går att ta genom lärlingsutbildningar inom vävning. Alla utbildningar inom vävning leder inte till examen, studier vid folkhögskola och konst och kulturutbildningar leder till ett intyg. En examen på grundnivå inom Högskola och universitet är generell kandidatexamen och konstnärlig kandidatexamen.

Gesällbrev

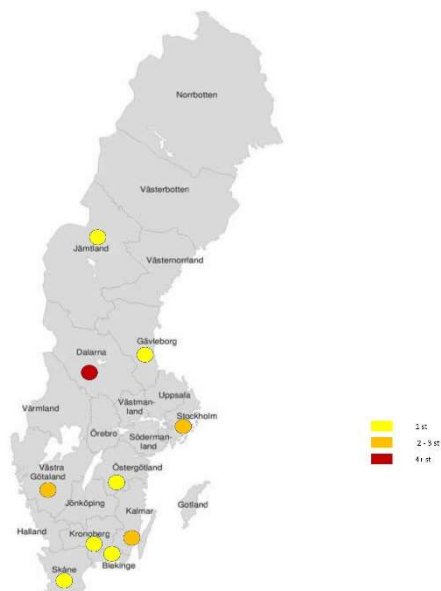
Inom vissa yrkeshögskoleutbildningar och vissa konst och kulturutbildningar ingår möjligheten att ansöka om att ta gesällbrev under utbildningen. Ansökan om att ta gesällbrev kan även skickas in på egen hand efter avslutad utbildning.

Geografisk placering

Bland de praktiska utbildningar inom vävning som ingår i närstudien finns störst andel i mellersta och södra Sverige. Möjlighet till yrkeshögskoleexamen via lärlingsutbildningar finns i Stockholm och Dalarna, men erbjuds även på distans. Teoretiska utbildningar finns vid högskolor och universitet, en del med utbildningar inom praktisk vävning eller inom ett vetenskapligt angreppssätt. Beroende på inriktning kan teoretisk utbildning i vävning anpassas efter studentens erfarenhet och intresseområde.

Geografisk placering

Utbildningar i vävning 1-3 år 2022

Kostnad

De olika utbildningsformerna påverkar kostnaden för utbildningen. Inom konst och kultur är samtliga utbildningar avgiftsbelagda. Samtliga längre utbildningar inom alla utbildningsformer är berättigade studiestöd från CSN, på vilken studiestödsnivå skiljer sig dock åt. I så gott som alla utbildningar betalar studenten för eget material samt en del övriga administrativa kostnader som tillkommer.

Kostnadsexempel

Två olika skolor erbjuder, på papperet, två snarlika utbildningar i vävning. De gemensamma faktorerna är att utbildningen är tre år lång, den erhållna kunskapsnivån efter avslutad utbildning anses vara så pass att studenten kan välja att ansöka om att avlägga ett gesällprov. I utbildningen på folkhögskola kan detta göras efter avslutad utbildning och på den andra kan det göras antingen under utbildningens avslutande termin, eller göras efter avslutade studier.

Kostnaden för en treårig utbildning på folkhögskolenivå där det sista året förbereder studenten inför att ta gesällbrev är 10 200 kr. Kostnaden för en treårig utbildning inom konst och kultur, där det sista året innehåller avsatt tid för möjlighet för studenten att ta gesällbrev, alternativt kan förbereda studenten inför att ta gesällbrev efter studierna är 65 000 kr.

Utöver skillnader i kostnad skiljer sig utbildningens innehåll och studentens förväntade förkunskaper åt.

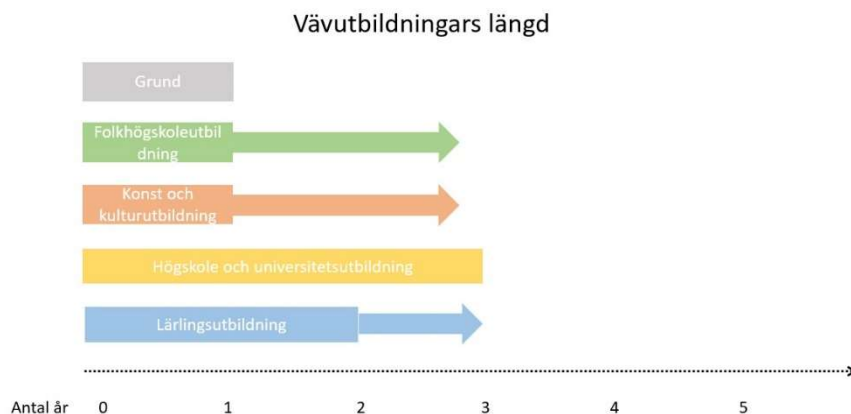

Förkunskaper

Närstudien visar att näst intill alla utbildningar inom har krav på gymnasieexamen. Många utbildningar kräver praktiska förkunskaper inom vävning eller textil. Dessa kunskaper visas i form av olika typer av antagningsprov eller via inskickad portfolio. Det innebär att studenter som läst ett yrkesinriktat program eller ett konstnärligt program under gymnasiet kan ha behörighet att söka eftergymnasiala utbildningar inom vävning.

Längd

En yrkeshögskoleutbildning med lärlingsplats är mellan 2-3 år lång. Hela utbildningar vid folkhögskola och konst och kulturutbildningar, från grund till högre, 3 år.

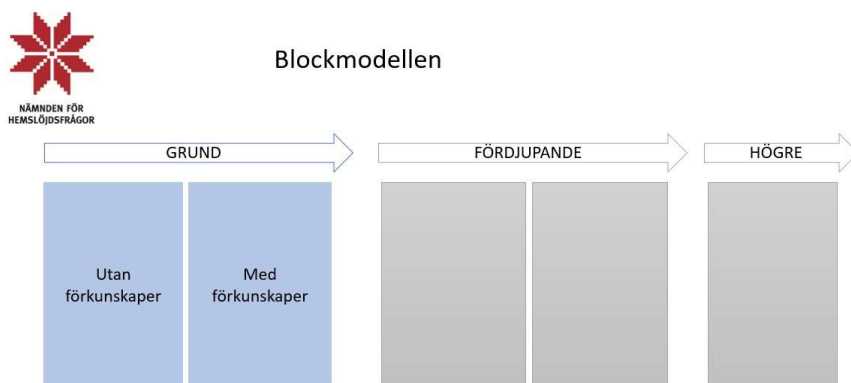

Vissa utbildningar går att läsa termins- eller årsvis, exempelvis en 1 årig grundutbildning. Väljer studenten att endast gå en grundutbildning avser det en 1 termin – 1 år lång utbildning. En hel utbildning i vävning kan ses som 3 år lång men kan bli upp till 5 år beroende på val av väg. Även examensnivån spelar in i den totala längden.

Blockmodellen

Längden på en utbildning i vävning kan skilja sig åt baserat på förkunskaper. Detta blir synligt när utbildningsvägen delas in i tre block: Grund, Fördjupande och Högre. Blocken kan ses som dels tre fristående utbildningar, dels som tre olika delar av en och samma utbildningsväg.

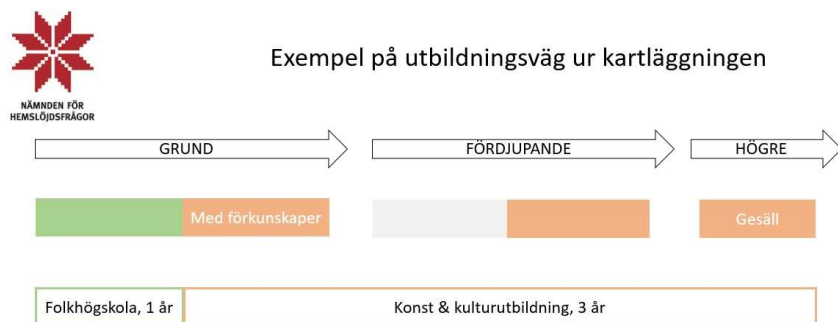
Blocket Grund är en grundutbildning, Blocket Fördjupande är en fördjupande del som avser djupare kunskaper än grundkunskaper. Blocket Högre innehåller, utifrån denna modell, de kvarvarande kunskaper som krävs för att ansöka om att avlägga gesällprov.

Block Grund består av två delar. Det beror på att några utbildningsanordnare/skolor, erbjuder grundutbildning utan förkunskapskrav. Och några erbjuder grundutbildning med förkunskapskrav. Till en del utbildningsanordnare som säger sig erbjuda en grundutbildning utan förkunskapskrav sker ansökan med portfolio, den sökande förväntas därmed ha någon typ av förkunskaper för att kunna skicka in en godkänd ansökan.

Även block Fördjupande är indelat i två delar. Det beror på att även detta block kan vara längre än ett år. En del skolor erbjuder utbildningar som helt eller delvis befinner sig i block Fördjupande. För att skaffa behörighet till block Fördjupande krävs förkunskaper motsvarande block Grund. Detta kan en student få via grundutbildning antingen vid en folkhögskola eller vid en konst och kulturutbildning, som erbjuder kortare utbildningar.

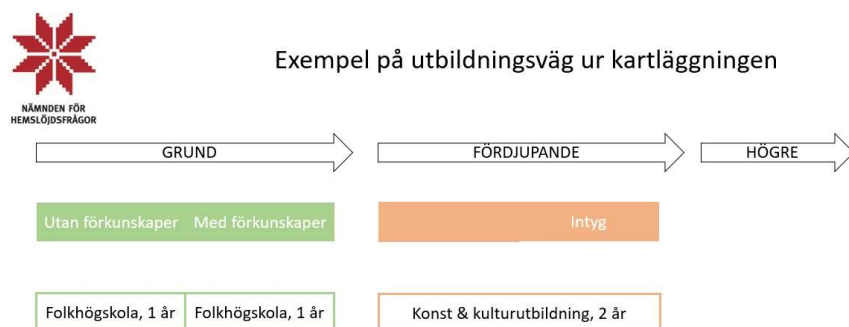
Exempel 1

Tre år lång konst- och kulturutbildning från Grund till Högre. Under utbildningens sista termin anses studenten ha de kunskaper som krävs för att ansöka om att avlägga gesällprov. Utbildningen beskrivs som en grundutbildning, men för att vara behörig förväntas den sökande skicka in en portfolio, vilket innebär att någon form av förkunskaper krävs. Det här påverkar längden av den totala utbildningen, från Grund till Högre. Utbildningen är tre år, men kräver förkunskaper.

Studentens totala utbildning blir därför 4 år och kan avslutas med gesällprov.

Exempel 2

I detta exempel har en student studerat två block Grund på två olika folkhögskolor och därefter studerat en konst och kulturutbildning vars utbildning placerats i block Fördjupande. Den här utbildningen är 4 år lång och leder inte till examen.

Innehåll i utbildningen/inriktningar

Utifrån blockmodellen kan en student inrikta sin utbildning specifikt mot önskat fokusområde genom att fylla sina block med olika innehåll. Innehållet i respektive block är inte statiskt utan kan skilja sig beroende på vilken väg studenten väljer. Baserat på vilken eller vilka skolor som ingår i utbildningsvägen tar studenten del av olika typer av pedagogik, olika innehåll i utbildningen och olika studieupplevelser.

Resultat av närstudien

Via närstudien skapar en överblicksbild av hur området ser ut och vad det innehåller. Flera skolor med egna ramverk erbjuder olika utbildningar inom vävning vilket påverkar undervisning och innehåll. Längden på en vävutbildning påverkas av val av inriktning, där utbildningar som innehåller utveckling av konstnärligt uttryck generellt kan ses som längre.

Beroende på vilket val av utbildningsväg en student tar utifrån förkunskapskrav, geografisk placering och inriktning påverkas utbildningens, längd, examensnivå och kostnad.

För skolorna kan tydlighet gällande inriktning, mål och en dialog om hur och var utbildningen passar in i det stora hela hjälpa området i stort. Kännedom om andra skolor och utbildningar kan även hjälpa studenter som vill studera vidare att hitta rätt.

Efter en utbildning inom slöjd och kulturhantverk

Följande avsnitt ger en övergripande bild av vad studenter inom slöjd och kulturhantverksområdet kan komma att möta efter avslutade studier. Slöjd och kulturhantverkare kan riskera att hamna utanför tillgängliga skydd för kulturutövare.

Gesällbrev

Ett gesällbrev är ett bevis på yrkeskunnande och en kvalitetsgaranti på kunskap inom hantverk. Gesällbrev står vid sidan av skolväsende och utbildningar och är inte en examen. En del utbildningar erbjuder möjlighet att ansöka om att avlägga gesällbrev i utbildningen. Gesällbrevet är en möjlighet för alla som har kunskap att utföra ett specifikt yrke att visa sina yrkeskunskaper. Ansökan sker till ansvarig branschorganisation. Inga krav på specifika utbildningar eller examensnivåer ställs för att avlägga ett gesällprov. Saknas utbildning redovisar den sökande sina kunskaper i samband med ansökan. Bedömning sker utifrån de ramar respektive bransch satt upp. Gesällbrevet ingår inte i Sveriges referensram för kvalifikationer (SeQf).

Ökad kommunikation mellan branscher och utbildningar kan öka tydlighet mellan förväntade kunskaper inför ett gesällprov. Det skulle även kunna öka möjligheten att anpassa kriterier utifrån förändringar på exempelvis i yrkeslivet.

Branscharbetsförmedling

Arbetsförmedlingen har en specifik arbetsförmedling för verksamma inom konst och kulturområdet, branscharbetsförmedlingen Kultur och media. För att kunna bli inskriven som aktiv inom området och i behov av stöd vid eventuell arbetslöshet, behöver den sökande uppnå en del listade kriterier gällande utbildning, yrke och eller meriter. Varken slöjdare, konsthantverkare eller kulturhantverkare finns med som representerat yrke. Det finns dock andra, mer specifika yrkesområden som kan ingå i slöjd, konsthantverk och kulturhantverk.

Dessa är; designer, direktis/Garment technician/Mönsterkonstruktör, formgivare, industridesigner, keramiker, konstnär, konstsmed, kostymtecknare, skulptör, textilkonstnär, turnéproducent för utställningar, utställningskoordinator och utställningsproducent.

För att beviljas inträde i branscharbetsförmedlingen krävs examen i en "högre konstnärlig utbildning". Hit räknas universitets- och högskoleutbildningar samt vissa yrkesutbildningar, inte folkhögskoleutbildningar. Utbildningar på gymnasienivå eller motsvarande, samt högskole- eller universitetsutbildningar inom områden som: administration, pedagogik, teori inom kultur och medieområdet är inte godkända för inträde. Godkända intyg ska vara max 3 år gamla, eller kunna styrkas av yrkesutövande med betalda uppdrag under de senaste tre åren.

Saknar den sökande examen inom högre konstnärlig utbildning eller är autodidakt finns möjlighet till validering om den sökande;

- fått statligt, kommunalt, landstingskommunalt eller annat enskilt konstnärsstipendium
- utfört konstnärliga gestaltungsuppdrag i offentlig miljö
- deltagit i utställning på konstmuseum, konsthall eller etablerat galleri
- inköpt eller registrerad av stat, landsting, kommun, stad eller annan offentlig institution
- på annat sätt kan visa att hen är yrkesutövande inom området

Branschorganisationer

En branschorganisation är en intresseförening för yrkesverksamma inom samma område och kan fungera som ett samordnande organ som hjälper anslutna företagare med information och rådgivning för frågor som rör anställning, rättigheter och ramverk inom branschen. Under pandemin blev det tydligt att utövare inom yrken som saknar branschorganisationer hamnade utanför många av regeringens stödpaket till småföretagare, exempelvis inom slöjd, konst och hantverk.

En del utbildningar inom mindre/smalare hantverk har egna branschorganisationer. Exempelvis kan yrkesverksamma inom bokbinderi ansluta sig till branschorganisationerna Svenska Bokbinderiföreningen eller Bokbindarmästareföreningen och skräddare kan välja att ansluta sig till Sveriges skrädderiförbund.

Andra mindre och smala hantverksyrken saknar branschorganisation. Brodöser och vävare hänvisas istället till Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund (SHR).

Konsthantverkscentrum (KHVC) beskriver sig som branschorganisation specifikt för konsthantverkare och slöjdare. Ansökan om medlemskap, utöver det att den anslutnes verksamheten ska vara baserad i Sverige, sker baserat på utbildning. För inträde till KHVC utan provning krävs examen från konsthögskola. Utan konstnärlig examen bedöms inträdet på urval via en jury. Som konsthögskola menas enligt KHVC examen från: Konstfack, Konsthögskolorna; HDK Valand, HDK Valand Steneby, Malmstens. Beckmans designhögskola, Textilhögskolan i Borås, Designhögskolorna i Umeå och Lund. Eller motsvarande utländsk högskoleutbildning med inriktning mot konsthantverk.

Fackförbund

Det finns inget fackförbund för företagare specifikt inom slöjd och kulturhantverksområdet. Däremot finns fackförbund för egenföretagare och yrkesverksamma inom konst och kultur.

Exempel på dessa fackförbund är DIK - facket för kultur, eller andra fackförbund anpassade för exempelvis egenföretagare.

Kartläggning och rapport av Pernilla Ekenstahl på uppdrag av Nämnden för hemslöjdsfrågor

Augusti 2022